

RUSYA'DAKİ TÜRKLER

Doç. Dr. İlyas Topsakal

- Dr. Leysen Şahin • Dr. Kürşat Yıldırım
- Mustafa Tanrıverdi • Elvin Yıldırım

İçindekiler

Takdim	5
Editörden	17

RUSYA FEDERASYONU'NDA TÜRK HALKLARI

Rusya Federasyonu Hakkında Genel Bilgi	27
Rus Devleti'nin Genişleme Süreci	27
Fiziki Koşullar	29
Nüfus Yapısı ve Demografik Süreçler	36
Etnik Yapı	51
Dil ve Kültür	52
Hint-Avrupa Dil Ailesi	52
Altay Dil Ailesi	55
Ural Dil Ailesi	57
Kafkasya Dil Ailesi	60
Din	72
Siyasal Yönetim Biçimi	80
İdari Yapı	83
Sovyet Federalizmi	84
Rusya Federasyonu'nda Federalizmin Özellikleri	89
Rusya Federasyonu'nun İdari Yapısı	92
Rusya Federasyonu Federal Bölgeleri	97
Ekonomi	99
1990'lı Yıllar: Serbest Piyasa Koşullarına Geçiş ve Bunun Rusya Toplumuna Olumsuz Etkileri	101
2000'li Yıllar: Toparlanma Dönemi	104
Rusya Federasyonu'nda Ekonomik Bölgeler	105

Federal Bölgelerin Ekonomik Özellikleri	106
Rusya Federasyonu'nda Türk Halkları	111
Rusya Federasyonu'ndaki Türk Nüfusun Federal Bölgelere Göre Dağılımı.....	113
Merkezî Federal Bölgede Türk Halkları	113
Kuzeybatı Federal Bölgesi	116
İdil Boyu Federal Bölgesi.....	118
Güney Federal Bölgesi	121
Kuzey Kafkasya Federal Bölgesi.....	123
Ural Federal Bölgesi	124
Sibirya Federal Bölgesi.....	126
Uzak Doğu Federal Bölgesi	130
Kırım Federal Bölgesi.....	133
Kaynakça	135

İDİL BOYU FEDERAL BÖLGESİ VE BU BÖLGEDEKİ TÜRK HALKLARI

İdil Boyu Federal Bölgesi	139
İdil Boyu Federal Bölgesi'nin İdari Yapısı	139
İdil Boyu Federal Bölgesinin Ekonomisi	140
İdil Boyu Federal Bölgesi'nin Nüfus Yapısı.....	140
İdil Boyu Federal Bölgesi'ndeki Yerli Türk Halklarının Nüfusu.....	141
Başkurtlar, Çuvaşlar ve Tatarların Etnik Kökenleri ve Eski Dönemlerden Sovyetler Birliği'ne Kadar Olan Tarihleri.....	142
Başkurtlar	145
Çuvaşlar.....	148
Tatarlar.....	150
20. Yüzyıl Başından Sovyetler Birliği Döneminin Sonuna Kadar Başkurt, Çuvaş ve Tatar Halklarının Genel Durumu	155
Tataristan, Başkurdistan, Çuvaşistan Cumhuriyetleri: 1990'lı-2000'li Yıllar.....	169
Tataristan Cumhuriyeti.....	171
Tataristan Cumhuriyeti'nin Coğrafyası ve Nüfusu	172
Tataristan Cumhuriyeti Ekonomisi.....	175
Tataristan Cumhuriyeti'nde Din.....	177
Tataristan Cumhuriyeti'nde Dil, Eğitim ve Kültür	178
Tatarların Geleneksel Kültürü	186
Başkurdistan Cumhuriyeti.....	191
Başkurdistan Cumhuriyeti Coğrafyası ve Nüfusu	191
Başkurdistan Cumhuriyeti'nin Ekonomisi.....	193
Başkurdistan Cumhuriyeti'nde Din.....	195
Başkurdistan Cumhuriyeti'nde Dil, Eğitim, Kültür ve Sanat	196

Başkurt Geleneksel Kültürü.....	197
Çuvaş Cumhuriyeti	203
Çuvaş Cumhuriyeti Coğrafyası ve Nüfusu.....	203
Çuvaş Cumhuriyeti Ekonomisi.....	204
Çuvaş Cumhuriyeti'nde Din.....	207
Çuvaş Cumhuriyeti'nde Dil, Eğitim, Kültür ve Sanat.....	208
Çuvaş Geleneksel Kültürü.....	209
Kaynakça	213

KUZEY KAFKASYA FEDERAL BÖLGESİ VE BÖLGEDEKİ TÜRK HALKLARI

Kuzey Kafkasya Federal Bölgesi	219
Kuzey Kafkasya Federal Bölgesinin Nüfus Yapısı ve Etnik Gruplara Göre Dağılımı.....	220
Kuzey Kafkasya Bölgesinin İdari Statüsü.....	221
Dağıstan Cumhuriyeti	223
Etimoloji.....	223
Dağıstan'da Demografik Yapı.....	225
Dağıstan'da Nüfusun Şehirlere Göre Etnik Nüfusun Dağılımı.....	226
Mahaçkala.....	226
Hasavyurt Kenti.....	228
Derbent.....	228
Kaspiysk.....	234
Buynaks (Temir Han Şura).....	235
İzberbaş.....	238
Kızılyar.....	239
Kızılyurt.....	240
Dağıstan Ognı (Dağıstan Işıkları).....	241
10) Karabudahkent.....	242
Dağıstan'da Türklerin Yaşadığı Diğer Bazı Şehirler ve Türk Nüfusu.....	242
Dağıstan'ın Dini Yapısı.....	242
İnguşetya Cumhuriyeti	245
İnguşetya'nın Demografik Yapısı.....	246
Kabardino-Balkarya Cumhuriyeti	247
Tarihi.....	248
İdari Yapılanma.....	248
Ekonomi.....	248
Kabardino-Balkarya Cumhuriyeti'nin Demografik Yapısı.....	248
Kabardino-Balkarya'nın İdari Bölgeleri ve Türk Nüfus Yoğunluğu.....	250

Nalçık	251
Elburz Bölgesi	252
Çerek Bölgesi	257
Bölgenin Demografik Yapısının Şehir ve Köy Yerleşimlerine Göre Dağılımı.....	259
Baksan Bölgesi.....	263
Zolski Bölgesi.....	264
Prohladny Bölgesi	266
Lesken Bölgesi	269
Mayski Bölgesi.....	271
Terek Bölgesi.....	272
10) Urvan Bölgesi.....	274
11) Çegem Bölgesi.....	276
Karaçay - Çerkes Cumhuriyeti	281
Tarih.....	282
Ekonomi.....	283
Eğitim.....	284
Politik Yapı	284
Demografik Yapı	285
Karaçay-Çerkes Cumhuriyeti İdari Bölgelerine Göre Türklerin Demografik, Sosyal ve Ekonomik Yapısı	285
Çerkesk.....	285
Karaçaevs (Karaçay-Balkar Türkçesinde Karaçay Şahar)	286
Zelençuk Bölgesi.....	287
Karaçay Bölgesi	289
Küçük Karaçay Bölgesi.....	290
Nogay Bölgesi	292
Kuban Bölgesi	293
Urup Bölgesi.....	294
Ust-Jegutinski Bölgesi (Karaçay-Balarca Jyegetey Ayığı)	296
Kuzey Osetya-Alanya Cumhuriyeti.....	299
Tarihi.....	299
Ekonomik Yapı	300
Kuzey Osetya'nın Demografik Yapısı.....	300
Cumhuriyetin İdari Bölgeleri ve Türk Kökenlilerin Nüfus Oranları.....	301
Vladikavkaz şehri.....	301
Digorski Bölgesi.....	304
Mozdok Bölgesi	304
Çeçenistan Cumhuriyeti	307
Tarihi.....	307
Ekonomik Yapısı	308

Çeçenistan'ın Demografik Yapısı	308
Stavropol Krayı	311
Tarihi.....	311
Ekonomi.....	311
Stavropol Krayı'nın Demografik Yapısı.....	312
Kuzey Kafkasya Federal Bölgesi'nde Yaşayan Türkler	315
Kumuklar	315
Rusya Federasyonu İdari Birimleri.....	318
Kumukların Ekonomik Durumu	318
Kültürel Yaşam	318
Kumuklarda Kültür ve Yaşam Biçimi	319
Karaçaylar.....	320
Karaçaylar'da Din Anlayışı	320
Karaçayların Yaşayışına Dair	321
Giyim-Kuşam	322
Azerbaycanlılar	323
Azerbaycan Türkleri'nin Dağıstan'daki Yerleşimleri.....	323
Dağıstan'daki Azerbaycanlıların Tarihi	324
Dağıstan Azerbaycanlılarında Din	325
Dil	325
Kültürel Yaşam	325
Edebiyat.....	326
Geleneksel uğraşlar	327
Balkarlar.....	327
Nüfus	327
Balkarların Kökeni	328
Balkarların Kafkasya'daki Yerleşimi	328
Balkar Türklerinin Tarihi	328
Geleneksel Uğraşlar	331
Yaşam Biçimleri	331
Balkarlarda Din	333
Nogaylar.....	333
Nogayların Tarihi.....	333
Nogayların Demografik Yapısı.....	336
Nogay Dili üzerine	336
Geleneksel Uğraşlar	336
Kültürel Hayat	337
Din	337
Nogayların Giyimlerine Dair.....	338
Türkler ve Tatarlar.....	340
Kaynakça	341

BUGÜNKÜ SİBİRYA VE BÖLGEDEKİ TÜRK HALKLARI

Sibirya'da Yaşayan Türk Halkları	345
Sibirya Coğrafyası.....	348
Tatarlar	355
Sibirya Tatarlarının Etnik Kökeni.....	358
Sibirya Tatarlarının Nüfusu.....	359
Sibirya Tatarlarının Dili.....	361
Sahalar (Yakutlar)	363
Nüfus.....	365
Din.....	365
Dil.....	365
Coğrafi Özellikleri.....	366
İklim.....	366
Yeraltı Kaynakları.....	366
Ulaşım.....	367
Eğitim.....	367
Turizm.....	367
Tuvahlar	369
Nüfus.....	374
Din.....	375
Dil ve Kültür.....	376
Coğrafi Özellikler.....	377
İklim.....	378
Ekonomi.....	378
Ulaşım.....	379
Turizm.....	380
Hakaslar	383
Nüfus.....	387
Dil.....	388
Din.....	388
Eğitim.....	388
Coğrafi Özellikler.....	389
İklim.....	390
Yeraltı Kaynakları ve Ekonomi.....	390
Ulaşım.....	390
Kültür ve Turizm.....	391
Altaylılar	399
Nüfus.....	405
Din.....	406
Kültür.....	407

Altaylıların Bayramları.....	409
Coğrafi Özellikleri ve Bitki Örtüsü.....	410
Turizm.....	412
Doğal Kaynaklar ve Geçim Şartları.....	413
İklim.....	414
Ulaşım.....	414
Eğitim.....	415
Şorlar.....	419
Şorların nüfusu ve yaşadığı yerler.....	419
Etnografik bilgiler.....	420
Şorların Dili.....	423
Şor kültürü ve dini.....	423
Tarih.....	425
Dolganlar.....	433
Sibirya'da Dağınık Yaşayan Türk Toplulukları.....	435
Amur Oblastı.....	437
Nüfus.....	438
Din.....	439
Coğrafi Özellikleri.....	439
Bitki Örtüsü.....	439
Enerji Kaynakları, Sanayi ve Ticaret.....	440
Tarım.....	441
Teknoloji ve Ulaşım.....	441
Yahudi Otonom Bölgesi.....	443
Nüfus.....	444
Din.....	445
İklim.....	446
Ekonomi ve Ticaret.....	446
Ulaşım.....	446
Eğitim.....	447
Kamçatka Kray.....	449
Nüfus.....	450
Din.....	450
Coğrafi Özellikler.....	451
İklim.....	451
Bitki Örtüsü.....	452
Sanayi ve Ticaret.....	452
Ulaşım.....	452
Turizm.....	453
Magadan Oblastı.....	455

Nüfus	456
Din	457
Coğrafi Özellikler.....	457
İklim ve Bitki Örtüsü.....	458
Yeraltı Kaynakları, Ticaret ve Sanayi	458
Ulaşım	459
Primorsky Kray	461
Nüfus	463
Din	463
Coğrafi Özellikleri ve Bitki Örtüsü.....	464
İklim	464
Ulaşım.....	465
Yeraltı Kaynakları	465
Turizm	466
Kültür, Sanat ve Eğitim.....	467
Sakhalin Oblastı	469
Nüfus	470
Din	470
Coğrafi Özellikler.....	470
Ekonomi.....	471
Bitki Örtüsü.....	471
İklim	472
Ulaşım	472
Turizm.....	472
Habarov Kray	477
Nüfus	478
Din	480
Coğrafi Özellikler.....	480
İklim	480
Bitki Örtüsü.....	480
Yeraltı Kaynakları ve Ekonomi.....	481
Turizm	481
Ulaşım	481
Çukotka Otonom Bölgesi	483
Nüfus	485
Coğrafi özellikler ve Bitki Örtüsü	485
İklim	486
Yeraltı Kaynakları ve Ekonomi.....	487
Ulaşım	487
Altay Kray	489
Nüfus ve Etnik Yapı.....	490

Din	491
Sanayi ve Ekonomi	491
Tarım	492
Coğrafi Özellikleri	493
Bitki Örtüsü	494
İklim	494
Yeraltı Kaynakları	494
Ulaşım	495
Buryat Cumhuriyeti	497
Nüfus	498
Din	499
Coğrafi Özellikleri	499
Bitki Örtüsü	499
İklim	500
Yeraltı Kaynakları ve Ekonomi	500
Ulaşım	500
Turizm	501
Eğitim	501
Zabaykal Kray	505
Nüfus	506
Din	506
Coğrafi Özellikler	507
İklim ve Bitki Örtüsü	508
Yeraltı Kaynakları ve Ekonomi	508
Turizm	508
Ulaşım	509
İrkut Oblastı	511
Nüfus	512
Din	513
Ekonomi ve Sanayi	513
Yeraltı Kaynakları	514
Coğrafi Özellikler	514
İklim	514
Turizm	514
Ulaşım	515
Kemerovo Oblastı	517
Nüfus	518
Din	518
Yeraltı Kaynakları ve Ekonomi	519
Tarım	519
Coğrafi Özellikleri	519

Bitki Örtüsü.....	519
İklim	520
Turizm.....	520
Ulaşım	520
Krasnoyar (Kızılyar) Kray.....	523
Nüfus.....	524
Din	524
Coğrafi Özellikleri.....	524
İklim	525
Yeraltı Kaynakları ve Ekonomi.....	525
Turizm.....	526
Ulaşım	526
Novosibirsk Oblastı.....	527
Nüfus.....	529
Din	531
Coğrafi Özellikler.....	531
Rusların Kültür Faaliyetleri	532
İklim	533
Bitki Örtüsü.....	533
Yeraltı Kaynakları ve Sanayi.....	533
Tarım ve Hayvancılık	533
Ulaşım.....	534
Turizm.....	535
Om Oblastı	537
Nüfus	539
Din	540
Coğrafi Özellikler.....	540
İklim ve Bitki Örtüsü.....	541
Yeraltı Kaynakları ve Ekonomi.....	542
Turizm.....	542
Ulaşım	543
Tom Oblastı.....	545
Nüfus	546
Din	546
Coğrafi Özellikler.....	546
Yeraltı Kaynakları	546
Turizm.....	547
Ulaşım	547
Eğitim.....	547
Kaynakça	549